

« zurück blättern vor »

GMINA subst. f., ab 1570. **1)** ‘Gemeindeamt, Gemeinderat’ – ‘urząd gminny, rada gminna’: (1570) 1971 LustrDróg 52, SPXVI *Wróciliśmy się nazad do Sącza miasta Nowego [...]. Tam nam dali tę sprawę rajce i gminy iż od Sącza do Biecza są dwa gościńca.* o (†1910) 1951 Konopn.Now. IV 26, DOR *Gmina zresztą ma fundusze na to, żeby za biedaków, co już robić nie mogą, płaciła.* o (1948) 1949 Brand.K.Antyg. 355, DOR *Przed zapadnięciem zmierzchu gmina wystąpiła podwoły, by rozmieścić wysiedleńców po okolicznych gromadach.* o 1952 Rudn.A.Morze 38, DOR *Wszedł do gminy w celu załatwienia formalności związanych z pogrzebem syna.* – SW, LSP, DOR. **2)** ‘die untere soziale Schicht’ – ‘niższa warstwa społeczna’: 1595 PowodPr 7, SPXVI *y frogą broń swoię podał w ręce niezbożnych Pohánców / ktorymby iuż nie ták pospolitą gminę / iáko fámo czoto narodu náfzego w grzechách przodkuiące wygládził.* o 1690–1693 Chrośc.Fars. 31, L *Hersztowie z miéyfką znoszą się gminą.* o [LBel.] 1690–1693 Chrośc.Luk. 228, L *Tu swe ozdoby oyczyzna wycedzi, Gdzie z gminą senat życia współ poftroda.* – SPXVI, L, SW (stp.), LSP. **3)** ‘Gemeinde, Kommune’ – ‘jednostka administracyjna’: (1777–1791) 1903 Staszic Dzień. I 19, DOR *Dziad mój był przez lat 30, zgodnymi głosy gminy miasta tego, wybierany na burmistrza.* o 1823 GEp 99-100, SJAM *Dziś żadnego nieznajdziesz w nowogródzkiej gminie, / Coby ci nie zanócił piosnki o Grażynie.* o (1879) 1931 Bobrz.Dzieje III 12, DOR *Poddani posiadający grunta tworzyli gminę wiejską samorządną, na której czele stał sołtys, mianowany przez pana spośród członków gminy.* o 1950 Barb.Nauka 178, DOR *Powiaty dzielą się na gminy, w ilości około 3000. Gminy dzielą się na gromady.* – SWIL, SW, LSP, DOR. **4)** ‘Verband, Vereinigung (religiös, politisch usw.)’ – ‘związek, stowarzyszenie religijne, polityczne itp.’: 1831 Lel.Nowos. 118, DOR *Zeznania Jana Chodźki w roku 1827 w komitecie śledczym w Warszawie uczynione, wymieniły Zana jako należącego do jednej z gmin patriotycznych.* o (1925) 1950 Żer.Przedw. 326, DOR *Nie ma w was duszy Ludwika XI, żeby złamać szlachecką przemoc i przemienić ten kraj w gminę ludzi pracowitych.* o [LBel.] (1938) 1950 Rudniań.Idea 106, DOR *Organizacja gmin kwakerskich miała charakter wybitnie demokratyczny w myśl zasady równości wszystkich członków.* o [arch.] 1950 Wojtk.Gen. 239, DOR *Wróblewski stał się łącznikiem pomiędzy najliczniejszą, centralną, londyńską gminą polską a I Międzynarodówką.* – L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◇ **Etym:** frühnhd. *gemeine* subst. f., ‘Gesellschaft von Menschen jeglicher Art; vgl. die Gemeinde’, GRI. ❖ Das Lehnwort geht wohl auf mhd., frühmhd. *gemeine*, lat. *communa, communia* ‘Gemeinde’ zurück (vgl. jedoch den archaischen Inhalt 2). Unsere Belege gestatten keine direkte Verbindung

zum Rechtswortschatz, auch wenn die Bedeutung ‘Gemeinde’, sporadisch bei Schriftstellern des 16.–18. Jhs. auftritt. Systematisch wird das Wort erst seit dem Ende des 18. Jhs. verwendet, s. GLOGER II, 194. Vgl. auch den Diskurs zu ↑*gmin*.

« zurück blättern vor »